

KO SUNS
VĒLAS MUMS
PATEIKT

Sāra Vaitheda

**Dzīvnieku
uzvedības
speciālistes
padomi**

KO SUNS VĒLAS MUMS PATEIKT

AVOTS

Sarah Whitehead
CLEVER DOG
The Secrets Your Dog Wants You To Know

No angļu valodas tulkojusi
Līviņa Vulfa
Mākslinieks *Uldis Baltutis*

Paskaidrojums

Lai aizsargātu klientu konfidencialitāti, viņu un suņu vārdi, kā arī vietu nosaukumi, izņemot tos, kas attiecas uz autori, ir mainīti.

Originally published in the English language by HarperCollins Publishers Ltd. under the title *Clever Dog*

Text © Sarah Whitehead 2012

Illustrations © Jo van Kampen 2012

© *Tim Rose*, Sāras Vaithedas foto

Vākam izmantota fotogrāfija no iStockphoto / mari_art

ISBN 978-9934-534-21-8

© «Izdevniecība Avots», 2016

© L. Vulfa, tulk. latv. val., 2016

© U. Baltutis, vāka māksl. izveide, 2016

Satura rādītājs

Pateicības	7
Ievads	
Suņi un viesības	13
1. daļa	
DZĪVE	17
1. Dominēšana	
Leģenda par vilku un citi mīti	19
Gadījums – Aiss, pārprastais malamuts.....	19
Svarīgākie padomi lielisku attiecību veidošanai ar savu suni	28
2. Suņu komunikācijas sistēmas	
Svešas valodas mācīšanās.....	33
Gadījums – Deivs, bailīgais vācu aitu suns	33
Svarīgākie padomi komunikācijai ar savu suni	45
3. Komandas veidošana	
Kucēna imunizēšana pret stresu.....	49
Gadījums – Embera, kokerspaniela kucēns ar mīkstu kažociņu	49
Svarīgākie padomi „imunizēšanai pret stresu” un kucēnu socializēšanai	59

2. daļa

MĪLESTĪBA 63

4. Jūtas un atkarības

- Suņi, kuri mīl pārāk stipri 65
- Gadījums – Sems, apmātais springerspaniels 65
- Svarīgākie padomi atšķirtības problēmu novēršanai 76

5. Attiecības

- Kā jūsu suns redz pasauli 79
- Gadījums – Hektors, mazs sunītis ar lieliem nodomiem 79
- Svarīgākie padomi saprātīgu robežu veidošanai 89

6. Sabiedriskums

- Kā sev izvēlēties ideālu suni 93
- Gadījums – brašulis Lakijs 93
- Svarīgākie padomi, kā izvēlēties labu mīļdzīvnieku –
kucēnu vai suni – no patversmes 104

3. daļa

VESELĪBA 109

7. Jūs esat tas, ko ēdat

- Barības ietekme uz uzvedību 111
- Gadījums – Safija, nervozais zeltainais retrīvers 111
- Svarīgākie padomi par barošanu, lai nodrošinātu
optimālu suņa veselību un uzvedību 123

8. Stress un trauksme

- Savā gultiņā 127
- Gadījums – Zevs, agorafobiskais afgāņu kurts 127
- Svarīgākie padomi stresa atpazīšanā un atvieglošanā 139

9. Dzimumattiecības (sekss)

- Hormonālie dzinējsuņi 143

Gadījumi – Todijs, Triksija un Tillija – hormonālie fokusi.....	143
Svarīgākie padomi attiecībā uz suņu seksualitāti un hormonu lomu.....	154

4. daļa

LAIME	157
--------------------	-----

10. Dzīve ar mērķi

Īstenības pieņemšana.....	159
Gadījums – Bella, borderkollis, kas ganīja liesmas	159
Svarīgākie padomi, lai pārliecinātos, ka jūsu sunim ir mērķis.....	169

11. Pasargāšana un attiecības ar citiem suņiem

Parkā	173
Gadījums – Marija un Moriss	173
Svarīgākie padomi drošām un patīkamām pastaigām	184

12. Mācīšanās

Par ko apbalvo, to atkārti	189
Gadījums – Roksija, spoku medniece	189
Svarīgākie padomi suņa mācīšanās spēju izmantošanai	200

13. Treniņš citā valodā

ET atkal mājās.....	205
Gadījums – ET, smaržu atkarīgais Pagls	205
Svarīgākie padomi suņu trenēšanai atbilstoši viņu mācīšanās veidam.....	218

Nobeigums

Suns man blakus.....	221
Ieteicamas tīmekļa vietnes.....	225

Viņš bija viens no skaistākajiem suņiem, ko es biju redzējusi, – ar ledus zilām acīm (no tā ir suņa vārds), ar greznu kažoku un tādu seju, kurai gribējās pieglausties. Tomēr katru reizi, kad es tikai pakustināju rokas, viņš kļuva nekustīgs un nedaudz pašķielēja – skaidrs un ļoti pieklājīgs suņa brīdinājums man saglabāt distanci.

Kopš manas ierašanās šajā mājā Aiss rūpīgi ar acīm man sekoja. Viņš nebija aktīvs, un, kamēr es atturējos no jebkādas darbības, zināju, ka esmu drošībā. Bet arī viņš gribēja zināt to pašu attiecībā uz mani. Bija neliels pārsteigums, ka Aiss visumā mani uzņem kā slikto ziņu. Kopš incidenta apmācības klasē Keitam un Šeronai ciemiņi bijuši reti, un pastaigas ar Aisu bijušas agrajās rīta stundās, lai izvairītos no citiem cilvēkiem, baidoties no suņa agresijas, kas spiestu viņus pieņemt izšķirošo lēmumu. Nabaga Aiss faktiski bija cietumnieks savā mājā, un, lai gan par viņu rūpējās labi, tomēr saimnieki ap viņu „staigāja uz pirkstgaliem”, baidoties, ko viņš vēl varētu nodarīt.

Līdzīgi kā daudzos šādos gadījumos, panākumus varētu gūt, rūpīgi apvienojot plānošanu un darbošanos. Lai atjaunotos Aisa saskarsmes prasmes ar citiem cilvēkiem un dzīvniekiem, viņam bija ļoti nepieciešama aktīva sociālā dzīve. Bet pašā sākumā galvenais bija atkal nostiprināt uzticēšanos ģimenes lokā. Mēs sākām ar dažiem pamata vingrinājumiem. Šādās situācijās vingrinājumi bieži ir nepietiekami novērtēti, bet tie var būt ģimenei par saistvielu attiecību uzlabošanas laikā. Par laimi, tagad izvēlas vingrinājumus, kuros valda ātrums, jautrība un draudzība. Laiks, kad pamatā bija „grūšana un raušana”, ir pagājis. Tagad mēs zinām, ka suņi mācās ātrāk, ja mudina vairāk izmantot viņu smadzenes, nevis muskuļus. Mūsdienās ir daudz izglītotu treneru un instruktoru, kam apmācības pamatā ir izpratne par uzvedību, kas ir tālu no vecmodīgajiem paņēmieniem, kuriem bija pakļauts nabaga Aiss.

Aiss mācījās ātri. Izmantojot dažus kārdinošus siera kumosīņus, mēs panācām pāris minūtēs, ka viņš apsēžas un (burtiski) ēd no manas rokas. Motivējot viņu iesaistīties jautrā sadarbībā, mēs iemācījām viņu pēc pavēles sēdēt, gulēt un dot ķepu. Beidzām ar lielisko triku „tupi kā lācis!”, kad suns sēž lūdzēja pozā un izskatās tik gudrs, cik vien spēj būt.

Iedvesmoti no panākumiem, Aisa saimnieki šos vingrinājumus pielietoja divas nedēļas. Izmantojot barību, ar atvieglotu pieeju viņam trikus mācīja divas reizes dienā, kā arī pieradināja pie īpašiem suņu apaušiem, lai pastaigā viņš saimnieku nevilktu aiz sevis. Suņu apauši, līdzīgi stūrei, ļauj gandrīz pilnīgu kontroli un ir noderīgi, lai izvairītos no cīņiņa ar kādu lielu suni, kurš nepārprotami gatavojas uzvarēt. Galu galā zirgu arī neved pastaigā striķī. Jaunievdums palīdzēja Šeronai, jo viņa varēja droši pastaigāties ar Aisu, izmantojot apaušus.

Pēc divu nedēļu darba telpās mēs bijām gatavi iziet ar Aisu uz ielas, un tam nevajadzētu notikt pulksten divos naktī. Nabaga Keits un Šerona tik ļoti bija zaudējuši pārliecību, ka var suni regulēt, ka mēs izveidojām programmu „apstājies uz vietas”. Tas nozīmēja, ka katru reizi, tiklīdz mēs ieraugām kādu mūsu ceļā, mēs prasām, lai Aiss pievērs mums uzmanību, apstājas un apsēžas. Jūs jautāsi, kā to var panākt? Ar veco, labo piekukuļošanu. Patiesībā tā nav piekāpšanās, kā daudzi cilvēki uzskata. Pāris pirmajos gadījumos, kad Aiss ieraudzīja kādu tuvojamies, mēs vienkārši viņam parādījām, ka mums ir daži gardi vārītas vistas gabaliņi. Vēlamo rezultātu panācām nekavējoties. Nākamais cēliens jau bija tīrā maģija.

Iedomājieties, ka esat saņēmuši uzaicinājumu ierasties pie priekšnieka. Parasti tā nav laba ziņa. Jūs tuvojaties priekšniecības kabineta durvīm, sāk svīst plaukostas, un jūs jau sākat savā galvā meklēt attaisnojumus iespējamo pārmetumu gadījumā. Tomēr, kad ieejat kabinetā, priekšnieks jūs sagaida ar platu

smaidu un izstiepj roku, lai jūs apsveiktu. Jums ir prēmija. Viņš sniedz jums 1000 mārciņu skaidrā naudā tūlīt, uz vietas. Jūs esat sajūsmā! Nākamajā nedēļā tajā pašā nedēļas dienā jūs atkal izsauc pie priekšnieka – un atkal viss notiek tāpat. Neticami, bet tas atkārtojas trešo reizi, tajā pašā nedēļas dienā un laikā. Un tagad padomājiet, ar kādām jūtām jūs dosieties uz darbu ceturtajā nedēļā. Esat pacilāti? Ar cerīgām gaidām? Esat drošs! Apbalvojumam, kas piesaistīts noteiktiem apstākļiem (nedēļas dienām, redzamām zīmēm, noteiktiem cilvēkiem), ir spēcīga ietekme uz jūsu emocionālo stāvokli, ne tikai uz jūsu uzvedību.

Ar šādu domu prātā mēs izstrādājām līdzvērtīgu scenāriju sunim un vērojām, kā mainās Aisa uzvedība. Nākamajās sešās nedēļās pretimnākoša cilvēka parādīšanās uz ielas mudināja

viņu mesties apkārt, apsēsties un palūkoties uz saimnieku, un tas notika bez pierunāšanas, glaimiem un atgādinājuma. Vēl vairāk, viņš pat sāka demonstrēt triku „tupi kā lācis”, kas izraisīja garāmgājējos smaidus un jautrību, kamēr agrāk viņi būtu griezuši viņam ceļu ar lielu likumu. Šāda izturēšanās Aisam bagātīgi atmaksājās. Mēs rotaļājāmies ar Aisu parkā, uz ielas un kopējā priekšdārziņā pie viņa saimnieku mājas. Par to, ka viņš bija mierīgs un draudzīgs saskarsmē ar viņam svešiem cilvēkiem gan mājā, gan ārpus mājas, mēs viņam devām cāļa gaļu, žāvētas aknas, siltas desiņas un zivju gardumus. Mēs viņu uzslavējām par labu uzvedību un ignorējām, ja kas neizdevās. Notika kā sapnī. Triju mēnešu laikā bez jebkāda dramatisma, nepretendējot uz alfa līdera lomu un neizmantojot sodus vai alfa apvelšanu, Keits un Šerona atkal spēja kontrolēt savu dievināto apburošo suni.

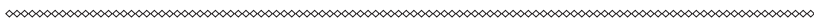
SVARĪGĀKIE PADOMI

LIELISKU ATTIECĪBU VEIDOŠANAI AR SAVU SUNI

- ❖ Centieties veidot uzticības pilnas attiecības ar savu suni. Neuzskatiet, ka viņš grib apstrīdēt jūsu „līderību”. Labākā kombinācija sunim ar saimnieku ir komanda, nevis sāncensība.
- ❖ Jau no paša sākuma rīkojieties, kā esat iecerējis. Ja jūs nevēlaties, lai jūsu milzīgais dubļainais suns lec uz dīvāna, kad viņam ir trīs gadi, neļaujiet to viņam darīt divpadsmit nedēļu vecumā – nav svarīgi, cik viņš ir gudrs.

- ❖ Sāciet suni apmācīt agri, katru sekundi, kad iespējams, – sevišķi tas attiecas uz lielajām šķirnēm. Vecie uzskati, ka suni var sākt mācīt tikai no sešu mēnešu vecuma, ir nepareizi. Padomājiet, ka arī bērniem ir vieglāk nekā pieaugušajiem mācīties svešvalodu.
- ❖ Esiet konsekventi. Saskaņojiet ar savu ģimeni visus noteikumus un ievērojiet tos. Lai nebūtu vēlāk pārmetumu, var to visu pierakstīt. Suņiem patīk skaidri zināt, ko viņi drīkst un ko nedrīkst darīt.
- ❖ Izvēlieties tādu apmācības grupu, kur izmanto laipnas, patīkamas un efektīvas metodes. Šoka kakla siksnu un „grūšanas un raušanas” laiks ir sen pagājis.
- ❖ Jāizmanto smadzeņu, nevis muskuļu spēks. Ja jūsu suns mēģina izmantot situāciju, lai iesaistītos kautiņā, nekavējoties attālinieties no pretinieka un izmantojiet savu intelektu situācijas neitralizēšanai. Daudziem suņiem patīk iesaistīties fiziskās sadursmēs, bet, izvairoties no tā, būsiet uzvarētāji.
- ❖ Noliedzošās pavēles aizvieto jiet ar pamudinošām. Piemēram, labāk pavēliet savam sunim apsēsties, nevis pārmetat viņam, lai nelec.
- ❖ Klikerapmācība ļoti noder, lai iemācītu sunim jaunus trikus, tomēr tai var būt ietekme ne tikai uz konkrēto rīcību, bet arī uz emocionālo stāvokli un vispārējo uzvedību.

Klikerapmācība ir ātra, jautra un patīkama, un to var izmantot visos iespējamajos veidos. Klikeris ir mazs plastmasas rīks, uz kura uzspiežot atskan dubults klikšķis. Tas darbojas kā starpnieks starp cilvēku un dzīvnieku, atzīmējot uzvedību, kas nopolnījusi

3

Komandas veidošana

✿ ✿ ✿ Kucēna imunizēšana pret stresu ✿ ✿ ✿

Gadījums – Embera, kokerspaniela kucēns ar mīkstu kažociņu

Viens no spēcīgākajiem argumentiem, uz ko pamatojas vecmodīgie „bara speciālisti”, ir – lai varētu dzīvot kopā, suņiem, tātad arī cilvēkiem, jāiekļaujas strukturētā hierarhijā. Šis uzskats balstās uz norvēģu zoologa Torleifa Šjelderupa-Ebbes darbu. Viņš pētīja vistu sociālo sistēmu un attīstīja ideju par „knābšanas kārtību” – hierarhiju pēc fiziskās dominances, kad vistas, lai ieņemtu noteiktu rangu, viena otrai knābj. Izteiciens „knābšanas kārtība” kļuva ierasts ikdienas valodā Norvēģijā un citās valstīs, lai raksturotu sociālo hierarhiju. Tomēr nevar tik vienkārši pārnest cāļu uzvedību uz vilku vai suni (vai pat uz cilvēkiem), un te kopā savijušies gan mīti, gan realitāte.

Pavērojiet, kā barā medī savvaļas suņi, un jūs tur neredzēsiet stingru hierarhiju, bet gan mainīgu un elastīgu komandas darbu. Katrā savvaļas suņu barā noteikti būs dzīvnieki, kas ir sevišķi ātri, veikli un apķērīgi. Tie varētu vajāt upuri, lai to nokausētu

un dzītu pretī citiem suņiem, kam ir citas, bet ne mazāk svarīgas prasmes. Piemēram, barā varētu būt viens vai divi pārdroši un bezbailīgi suņi, kas ieķersies medījumā dzīvnieka purnā, bet citi, smagāki un spēcīgāki, kas dabūs upuri pie zemes. Šādā komandā neviens dalībnieks nav pārāks par citiem, un katram indivīdam ir vienlīdz svarīga loma izdzīvošanā.

Es dzirdu jūs jautājam par konkurenci laupījuma sadalīšanā. Kā tad ar klasiskajām dokumentālajām ainām, kur divi vilki vai pat pusaudžu bars cīnās par pēdējo ādas strēmeli vai kaulu? Šeit taču hierarhijai droši vien ir kāda nozīme? Manuprāt, tikai cilvēki, vērojot suņu grupas ņemšanos ap laupījuma atliekām, tūlīt izsecinās, ka tur ir sacensība. Bet varbūt viņi sadarbojas, lai medījumu saplēstu gabalos, jo vienam to izdarīt nebūtu iespējams? Bet kā viņi gūst informāciju viens par otru? Suņiem, kas darbojas komandā, ir jāsaprot katra stiprās un vājās puses. Viņiem vajag zināt, kurš ir ātrāks, stiprāks vai vājāks labajā vai kreisajā pusē, bet to nevar noskaidrot momentā, kad virsū brāžas sevišķi nikna kārpainā mežacūka. Tas jānoskaidro iepriekš, ikdienas darbā.

Protams, daudziem suņu īpašniekiem liekas pievilcīga ideja, ka suņi ir nomaskējušies vilki. Ir interesanti un diezgan iespaidīgi iedomāties, ka kādreiz cilvēki pieņēma vilku mazuļus, audzināja savās alās un tā „radīja” mājas suņus. Mīts vēsta, kā mums izdevās ietekmēt suņu izskatu un darbošanos, izaudzējot viņus ar garu spalvu, īsām kājām un nokarenām ausīm, un, kamēr mums ir „alfa” statuss, mēs pār viņiem valdām. Tomēr tas ir tikai mīts. Kā jau es minēju 1. nodaļā, mājas suņi nav tas pats kas vilki. Kaut arī suņi ir mantojuši lielāko daļu no vilku gēniem, tie ir atšķirīgi dzīvnieki, kā to skaidri parāda izcili pētījumi.

1959. gadā krievu ģenētiķis Dmitrijs Beļajevs uzsāka ilglaicīgu eksperimentu lapsu pieradināšanā ar sākotnēju mērķi tās

audzēt kažokādu ieguvei. Tagad varbūt mums tas liksies ļoti neētiski, bet toreiz bija svarīgi, lai, dzīvniekus audzējot nebrīvē kažokādu ieguvei, tos varētu viegli aprūpēt, jo savainojumi varēja samazināt kažokādu komerciālo vērtību. Eksperimentu sākot ar to savvaļas lapsu populāciju sprostos, kurām bija raksturīgas bailes un agresija pret cilvēkiem, Beļajevs no katras ģenerācijas atlasīja mazuļus tikai pēc viena kritērija – kuri bija visvairāk pieraduši pie cilvēkiem.

Izmaiņas sāka parādīties ļoti ātri. Bija vajadzīgas tikai sešas ģenerācijas, lai lapsas sāktu uzvesties draudzīgāk pret cilvēku, piemēram, tuvojās, kad ieradās kopēji, nevis bēga prom. Vēl pārsteidzošāks bija novērojums, ka tikai pēc trīsdesmit piecām ģenerācijām, selekcionējot pēc draudzīga temperamenta, Beļajeva lapsas sāka uzvesties līdzīgi mājas suņiem. Lapsas luncināja asti, ieraugot kopējus, smilkstēja, izlūdzoties ievērību. Tomēr svarīgākie nebija Beļajeva panākumi draudzīgu lapsu selekcijā, bet gan tas, ka, izmainoties uzvedībai, parādījās arī negaidītas fizioloģiskas pārvērtības.

Draudzīgās lapsas bija zaudējušas smailās ausis, jo tās bija kļuvušas nokarenas. Izmainījās kažoks, tajā bija radušies melni un balti plankumi, līdzīgi kā kollijiem, bet spalva bija kļuvusi gara un smalka. Aste bija sagriezta uz augšu, nevis normāli nokarājās kā lapsām. Turklāt lapsu mātītes meklējās divas reizes gadā, kā tas ir kucēm, nevis reizi gadā. Lapsas sāka arī riet pavisam citādi, nekā iepriekš bija dzirdējuši kopēji.

Skaidrs, ka ģenētiskajai pārbīdei, kas izraisīja šo lapsu domestifikāciju, ir arī daudz citu efektu, un parādījās suņiem raksturīgas pazīmes. Iespējams, kā uzskata ievērojamais etologs Rejs Kopingers, līdzīgs apstākļu kopums bija arī vilkiem. Daži no tiem varētu būt bijuši mazāk bailīgi no cilvēkiem, un tos cilvēki, kas dzīvoja viņiem līdzās, atlasīja audzēšanai un varbūt pat izmantoja pārtikai.

Šādu „domesticētu” pazīmju noteikti ir daudz juvenīlajos un draudzīgajos mūsdienu suņos. Pārējo ir izdarījusi mākslīgā selekcija, radot tādus milžus kā vācu dogs un tik sīciņus kā čivava, bet tas viss ir noticis samērā nesen suņu evolūcijā. Kaut gan pieradināšana ir atņēmusi sunim vilka dabu, ir svarīgi saprast, ka suns pats no sevis nekļūs pieradināts, ja mēs tam nepalīdzēsim.

Mana māte, kas trīsdesmit gadus bija pamatskolas vadītāja, mēdza teikt: „Parādi man zēnu vēl pirms piecu gadu vecuma, un es pateikšu, kāds viņš būs vīrietis.” Kaut arī iedzimtībai ir ļoti liela loma suņu uzvedības veidošanā, nav šaubu, ka pirmās nedēļas kucēna dzīvē arī ir būtiskas pieauguša suņa uzvedības veidošanā. Ja liegsiet kucēnam izdevību satīties ar citiem suņiem, cilvēkiem un iepazīt ārpusauli, jūsu suns būs audzis kā cietumā un baidīsies no jebkuras jaunas pieredzes.

Kucēni, kas divpadsmit līdz sešpadsmit nedēļu vecumā nav saskārušies ar dažādām dzīves situācijām, skaņām un smaržām, ko dzīve piedāvās, var neiegūt paļāvību turpmākajā dzīvē, un viņiem varētu rasties problēmas attiecībās ar citiem suņiem un cilvēkiem. Tas ir svarīgi. Ja bērns augs izolēts līdz astoņu gadu vecumam, mēs nevaram gaidīt, ka sociālā rehabilitācija norisēs ātri un viegli. Patiesībā ietekme varētu būt uz visu mūžu.

Ir skaidrs, ka kucēniem vajadzētu jau pirmajās dienās un nedēļās iegūt daudz pozitīvas pieredzes, bet viņiem maigā veidā jāiepazīstas arī ar „īsto dzīvi”. Tikai piedzīvojot dažādus emocionālos stāvokļus, kucēns iemācīsies, kā tikt ar tiem galā, un tas nozīmē gan negatīvas, gan pozitīvas emocijas.

Pirmo reizi kaut kas sliktas kucēna dzīvē notiek aptuveni četrus nedēļu vecumā. Līdz tam viņam visu nepieciešamo un vēlamu ir sagādājusi māte – gan siltumu, gan pienu, arī aizsardzību, un pat mudinājusi nokārtot „tualetes lietas”, laizot kucēniem vēderiņu, lai veicinātu pačurāšanu un pakakāšanu. Bet pamazām kucēniem sāk augt zobiņi. Tie ir sīki un asi, un mātei sāp, kad

iemācīties, ka skaņas signāls no siksnas nozīmē, ka viņš ir pārāk tuvu radiosētas vadam, un viņš sāka izvairīties no tās, skrienot atpakaļ uz mājām un atrodot drošību virtuvē. Dženija pastāstīja, ka, šķitīs, viņš negrib vairs iet dārzā, bet viņi sākumā par to nav uztraukušies, jo suns vairs nav mēģinājis bēgt. Bēdīgi, jo tas bija Zeva *joie de vivre* (dzīvesprieks).

Bieži suņu stresa simptomiem nepievērš uzmanību. Pārāk bieži suņu saimnieki stāsta, ka viņu suņi ir satraukti, elso, pat lec viņiem virsū, bet izskaidro to ar nepaklausību, nevis ar stresu. Intravertāki suņi var kļūt mierīgi vai pasīvi, var lēnāk kustēties vai gulēt uz zemes, ausis atglaustas, acis platas, it kā viņi censtos paslēpties vai meklēt mierinājumu pie sava saimnieka.

Stresa simptomi var plaši variēt. Daži cilvēki iedomājas, ka sunim var svīst pēdas, līdzīgi kā cilvēkiem svīst plaukostas, vai dažreiz no stresa vai satraukuma tiem izkrīt spalvas. Izpratne par to, ka suņiem stress var izpausties dažādos veidos, ir svarīga katram suņa saimniekam, jo tas palīdzēs novērtēt suņa emocionālo stāvokli un padarīt to vieglāku. Jūsu suns būs jums par to pateicīgs.

Stresa simptomi

- ◆ Izvairīšanās no acu kontakta
- ◆ Riešana
- ◆ Nekontrolēta vēdera izeja
- ◆ Drebešana vai trīcēšana
- ◆ Lietu bojāšana vai košļāšana
- ◆ Rakšana, lai izbēgtu
- ◆ Paplašinātas acu zīlītes
- ◆ Ausis atglaustas atpakaļ

- ◆ Izkārta mēle
- ◆ Pavērtā mute, elšana
- ◆ Lūpu aplaizīšana
- ◆ Apetītes trūkums
- ◆ Nenoteikta astes luncināšana (zema un ātra)
- ◆ Pārmērīga aktivitāte
- ◆ Soļošana šurpu turpu
- ◆ Pazemināta aktivitāte
- ◆ Siekalošanās
- ◆ Kasīšanās
- ◆ Spalvas izkrišana
- ◆ Zemes ošņāšana
- ◆ Savu ģenitāliju ošņāšana vai laizīšana
- ◆ Ķepu svišana
- ◆ Savas astes ķeršana
- ◆ Urinēšana
- ◆ Skatīšanās ar „baltu aci” (atklājas acu baltumi)
- ◆ Žāvāšanās

Es nācu atpakaļ pa gaiteni, vēl turot rokā kakla siksnu. Man ienāca prātā Mazais Alberts. Ja kāds nav dzirdējis par šo nelaimīgo bērnu, stāsts ir bēdīgs, bet pārsteidzošs. 1920. gadā šo mazo, tikai deviņus mēnešus veco zēnu izvēlējās psiholoģiskam eksperimentam Džona Hopkinsa Universitātē Baltimorā. Eksperimenta sākumā Albertam parādīja baltu žurku. Viņš nebaidījās un mēģināja ar to spēlēties. Turpmākajos mēģinājumos katru reizi, kad mazulis pieskārs žurkai, eksperimentētāji viņam aiz muguras uzsita pa metāla stieni, lai būtu pēkšņs troksnis, no kura bērns sabijās un sāka kliegt. Kad vairākas reizes skaļais troksnis atskanēja reizē ar žurkas parādīšanos, Mazais Alberts